

Róźiewicz, Jerzy

"Woprosy Istorii Jestiestwoznania i Tiechniki" poświęcone XIII Międzynarodowemu Kongresowi Historii Nauki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 17/1, 161-166

1972

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Należy pogratulować czechosłowackim historykom tej cennej pracy i pomyśleć o opracowaniu u nas zbiorowymi siłami podobnego podręcznika historii medycyny polskiej.

Teresa Ostrowska

J. S. Morrison, Ole Crumlin-Pedersen, G. D. van der Heide: *Aspects of the History of Wooden Shipbuilding*. Przedm. Basil Greenhill. London 1970 National Maritime Museum ss. 32, ilustr. Maritime Monographs and Reports, No 1.

Brozura zawiera trzy referaty wygłoszone na sympozjum w Greenwich 8 marca 1969 r. Pierwszy z nich, prof. J. S. Morrisona (*The Construction of Greek Vessels of the Early and Classical Periods*), zajmuje się podziałem wiosłowców greckich na typy, wymiarami tych okrętów oraz konstrukcją kadłuba i wyglądem pokładu (autor ten wraz z R. I. Williamsonem w 1968 r. opublikował w Cambridge książkę *Greek Oared Ships, 900 — 333 B. C.*).

Przedmiotem referatu inż. O. Crumlin-Pedersena (*The Viking Ships of Roskilde*) są zagadnienia rekonstrukcji pochodzących z ok. 1000 r. pięciu okrętów znalezionych w 1957 r. we fiordzie pod Roskilde: dwóch wojennych i dwóch towarowych oraz małego promu, bądź statku rybackiego. Wszystkie statki są typowymi dla budownictwa skandynawskiego. Autor wspomina również o rekonstrukcji szybkiej łodzi do przewozu koni, której nadano nazwę „Imme Gram”. Referat zawiera fotografie i rysunki.

Trzeci referat, dra G. D. van Heide'a (*Ship Archeological Investigations in the Netherlands*), dotyczy statków, znalezionych podczas osuszania nowych terenów w Zuiderzee. Są to statki z XI i XII w. (liczba ich wynosi ok. 300), jeden pochodzi z XIX w. I ten referat ilustrują rysunki i fotografie

Z. Br.

Bolesław Mazurkiewicz: *Doki suche*. Gdańsk 1970 Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo ss. 297, ilustr. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Wydział IV Nauk Technicznych, Acta Technica Gedanensia nr 8.

Książka zawiera m.in. rys historyczny rozwoju doków suchych (s. 19—28). Urządzenia o funkcji doków suchych znali już starożytni. Na dowód tego autor cytuje pewien przekaz grecki, opisuje też formy dokowania okrętów oparte na zasadzie doku suchego stosowane przez Fenicjan i Egipcjan. Poprzez wieki średnie autor dochodzi do rozwoju doków suchych w czasach nowych, opisuje wreszcie kolejne rozwiązania doków suchych w XIX w.

Podrozdział ten zawiera 8 ilustracji.

Z. Br.

Z CZASOPISM ZAGRANICZNYCH

„WOPROSY ISTORII JESTIESTWOZNANIJA I TIECHNIKI”

POŚWIĘCONE XIII MIĘDZYNARODOWEMU KONGRESOWI HISTORII NAUKI

Zeszyt „Woprosów” 3—4/1971 (36—37) jest poświęcony XIII Międzynarodowemu Kongresowi Historii Nauki, który odbył się w Związku Radzieckim w sierpniu ubiegłego roku. W serii artykułów, stanowiących podstawowy zrab numeru, ra-

dzieccy historycy nauki i techniki dali charakterystykę głównych kierunków ra-dzieckich badań w zakresie historii matematyki, fizyki, chemii, biologii oraz innych gałęzi przyrodznawstwa i techniki.

W zeszytcie zamieszczono także materiały rocznicowe, poświęcone 400-letniej rocznicy urodzin J. Keplera, 100 rocznicy urodzin E. Rutherforda i 75 lecia odkrycia radioaktywności. Numer kongresowy wypełnia też kilka krótszych doniesień i dość obszerna bibliografia.

Serię interesujących artykułów o historiografii nauki radzieckiej poprzedza szkic dyrektora Instytutu Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR, akade-mika Bonifatija Kiedrowa, na temat dróg rozwoju nauki i techniki (*Puti razwitijsza nauki i tiechniki*). Autor wychodzi z założenia, że technika jest najściślej związana z nauką. W rozwoju techniki, a następnie i nauki, powołanej do życia potrzebami techniki, wydziela on trzy zasadnicze „ery”.

W pierwszej erze, najwcześniejszej, technika może obejść się bez usług ze strony nauki, a przyrodznawstwo jako nauka w pełni nie istnieje.

Era druga zaczyna się w epoce odrodzenia. Technika już nie może obejść się bez współdziałania z nauką, rodzi się i rozwija przyrodznawstwo. Wieki XVI—XVIII mogą być w tej erze nazwane „wiekami mechaniki” lub „wiekami ruchu mecha-nicznego”, jednak już następny wiek XIX otrzymał nazwę „wieku pary i Darwina”. Maszyna parowa postawiła w całej rozciągłości zadanie wykorzystania praktycz-nego procesów fizycznych, związanych z przekształceniem rozlicznych form energii, a idea ewolucji, leżąca u podstaw rozumienia tych przeobrażeń najszerzej była wyrażona w teorii darwinowskiej (w odniesieniu do przyrody żywej). Dalszy rozwój przyrodznawstwa i techniki wyrażał się w tym, że na przełomie XIX i XX stule-cia oraz w pierwszych dziesięcioleciach XX w. na scenę dziejów wstępuje elektrycz-ność i chemizm. Okres ten zwykło nazywać się „wiekiem elektryczności i silników”. Prawie cała pierwsza połowa XX w. przeszła pod znakiem poszukiwań praw energii atomowej i sposobów jej wykorzystania. W czterdziestych latach naszego wieku zadanie to zostało rozstrzygnięte i od tego momentu wiek XX otrzymał miano „wieku energii atomowej”.

Współczesna era nastąpiła mniej więcej w połowie XX w. W centrum jej zainte-resowań stanął problem o systemach złożonych, w tej liczbie sterowanych i samo-sterowanych. Odpowiednio do tego współczesny nam wiek nazywa się wiekiem automatyki, radioelektroniki i cybernetyki, wiekiem kosmonautyki, wiekiem poli-merów, a należy oczekiwać, że w niedługim czasie stanie się wiekiem biologii, przede wszystkim molekularnej. I jeśli wcześniej trzy następujące po sobie wieki (XVI—XVIII) miały jedno miano, to tylko wiek XX otrzymał już około 10 różnych nazw. W tym fakcie dobitnie odzwierciedla się prawo przyspieszonego rozwoju nauki i tech-niki.

Współczesną epokę charakteryzuje i to, że nauka przekształca się w bezpośred-nią siłę wytwórczą. Rozwój nauki wyprzedza technikę, stawiając przed nią zadanie wykorzystania technicznego rezultatów badań przyrodniczych i odkrywa przed nią możliwości postępu technicznego. Dzisiejsza nauka toruje nowe drogi dla techniki i sama stymuluje w większym stopniu postęp techniczny. Rola nauki w życiu spo-łeczeństwa, a przede wszystkim w jego życiu wytwórczym, wzrasta z każdym dniem. Dlatego nasz wiek może być nazwany wiekiem nauki — wiekiem rewolucji nauko-wo-technicznej.

W sytuacji szybko wzrastającej roli nauki zjawia się szczególnie aktualne zada-nie: realizacja osiągnięć naukowych w produkcji i kierowanie procesem postępu naukowo-technicznego. U podstaw kierowania leży możliwość przewidywania roz-woju tych lub innych procesów, a dla sformułowania naukowo uzasadnionych pro-gnoz rozwoju nauki i techniki nieodzowne jest zgłębienie ich historii. Prawa roz-woju, które poznajemy poprzez badania historyczne, działają bowiem współcześnie

i będą działać w przyszłości. Właśnie dlatego historia nauki i techniki staje się działem naukoznawstwa mającym nie tylko teoretyczne, ale i duże znaczenie praktyczne.

Izabella Basmakowa, profesor Uniwersytetu Moskiewskiego i Jelena Ożigowa z Instytutu Historii Przyrodznawstwa i Techniki przedstawiły radzieckie badania w zakresie historii matematyki (*Issledowanija po istorii matematiki*).

W carskiej Rosji historia matematyki jako samodzielna dyscyplina nie istniała, chociaż ukazywało się sporo publikacji historycznych, a rosyjscy uczeni brali udział w przygotowaniu międzynarodowych wydawnictw historyczno-matematycznych. Szczególne zasługi dla historii matematyki w carskiej Rosji położył W. W. Bobynin, jedyny zawodowy historyk matematyki, wykładowca tego przedmiotu w Uniwersytecie Moskiewskim i wydawca historyczno-matematycznego czasopisma.

Autorki wyodrębniły 3 etapy rozwoju radzieckiej historii matematyki: 1. 1917—1941, 2. 1941 — początek lat pięćdziesiątych, 3. od początku lat pięćdziesiątych do dzisiaj.

Pierwszy okres, szczególnie lata dwudzieste, charakteryzuje się przedłużeniem przedrewolucyjnych tradycji historyczno-matematycznych. Ale już w końcu lat dwudziestych zaczęli swoją działalność pierwsi marksistowskie historycy matematyki: M. J. Wygodski, S. A. Janowska, E. J. Kolman, A. P. Juszkiewicz. Wkrótce zorganizowano wykłady historii matematyki na uniwersytetach, a od 1935 r. w Uniwersytecie Moskiewskim rozpoczęło działalność naukowo-badawcze seminarium, kierowane przez M. J. Wygodskiego i S. A. Janowską. Artykuły z historii matematyki pojawiały się w tym okresie przeważnie w „Archiwum Instytutu Historii Nauki” (1933—1936), a także w czasopismach: „Marksizm i Jestiestwoznanije”, „Pod Znamieniem Marksizma”, „Uspiechy Matematycznych Nauk”.

W okresie drugim wzrosło zainteresowanie historią nauki, szczególnie historią matematyki. W 1944 r. w Leningradzie utworzono Komisję Historii Nauk Fizyczno-Matematycznych, a w 1945 r. moskiewski Instytut Historii Przyrodznawstwa AN ZSRR. Rozpoczęło działalność nowe seminarium historyczne w Rostowie n/Donem i wznowiło swoje prace, przerwane wojną, seminarium przy Uniwersytecie Moskiewskim. Po raz pierwszy w ZSRR w 1948 r. zaczęło ukazywać się specjalistyczne wydawnictwo z historii matematyki „Istoriko-Matematyczskie Issledowanija”, które skupiło wokół siebie wszystkich radzieckich historyków matematyki.

Cechy charakterystyczne trzeciego etapu to wzrost liczby historyków matematyki, zwiększona ilość publikacji, wydanie zbiorowych i indywidualnych syntez, udział radzieckich uczonych w krajowych i międzynarodowych konferencjach poświęconych historii matematyki. W 1953 r. Instytut Historii Przyrodznawstwa AN ZSRR przekształcony został w Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki z oddziałem w Leningradzie, zaś Komisja Historii Nauk Fizyczno-Matematycznych przestała istnieć. W Instytucie, jak w i Uniwersytecie Moskiewskim, przygotowuje się aspirantów z historii matematyki. Oprócz Moskwy i Leningradu badania w dziedzinie historii matematyki prowadzone są i w innych miastach. Np. w 1956 r. w Kijowie był utworzony oddział historii matematyki przy Instytucie Matematyki AN ZSRR, a w 1963 r. w miejsce oddziału został zorganizowany wydział historii przyrodznawstwa i techniki przy Instytucie Historii AN USSR z działem historii matematyki. W Kijowie od 1959 r. wychodzi „Istoriko-Matematyczny Zbirnik”.

Prace z historii matematyki zamieszczają: „Istoriko-Matematyczskie Issledowanija”, „Uspiechy Matematycznych Nauk”, „Matematika w Szkole”, „Trudy Instytutu Historii Jestiestwoznanija i Tiechniki”, „Istorija i Metodologija Jestiestwiennych Nauk”, „Iz Istorii Nauki i Tiechniki w Stranach Wostoka”.

Jeżeli chodzi o problematykę, to radzieccy historycy matematyki zajmowali się: historią i filozofią matematyki (m.in. wydano w 1933 r. rękopisy matematyczne

Marksa, pełne wydanie w 1968 r.); historią analizy matematycznej (Juszkiewicz, Lurie); historią matematyki starożytnej (Wygodski, Lurie, Morduchaj-Bołtowski, Juszkiewicz, Wiesiołowski, Janowska i inni); historią matematyki średniowiecznej — Bliski Wschód i Europa. Z tej problematyki ukazało się wiele opracowań, m.in. z historii matematyki Arabów, z historii matematyki Azerbejdżanu, Armenii, Gruzji. Rezultatem tych wszystkich badań była fundamentalna praca A. P. Juszkiewicza o matematyce w wiekach średnich¹. Wiele prac poświęcono także wybitnym matematykom czasów nowożytnych, m.in.: Newtonowi, Leibnizowi, Keplerowi, Eulerowi.

Żywe zainteresowanie wzbudza historia matematyki w Rosji i w ZSRR. Wielkim osiągnięciem radzieckich historyków matematyki w tym zakresie jest czterotomowa *Istorija otieczestwiennoj matematiki*². Rozwija się także historia poszczególnych dziedzin i zagadnień matematycznych.

W podstawowych wydawnictwach z historii matematyki tylko w latach 1948—1969 opublikowano ponad 500 prac, liczba zaś wszystkich prac z historii matematyki przekracza 1000 tytułów.

Aleksiej Bogoljubow omawia prace badaczy radzieckich z historii mechaniki (*Raboty sowietskich issledowatelej po istorii miechaniki*). W latach dwudziestych w tej dziedzinie opracowywano biografie, omawiano wyniki naukowej twórczości uczonych, publikowano przeglądy badań. Te prace były jednak sporadyczne i nie powiązane ze sobą tematycznie. Następnie problematyka badań znacznie się rozszerzyła, zaczęto wydawać z komentarzami naukowymi dzieła klasyków: Galileusza, Huygensa, Newtona, Kartezjusza, D. Bernoulliego, Eulera, Lagrange'a, d'Alemberta i innych. W latach 1940—1950 organizują się instytuty naukowo-badawcze, które obok innych zagadnień zajmują się również historią mechaniki. W tych latach radzieccy historycy nauki opracowali wiele okresów w rozwoju mechaniki i szereg zagadnień szczegółowych. Najintensywniej prowadzone były badania nad powszechną historią mechaniki XVII i XVIII w. i historią mechaniki ojczystej. W ostatnim dziesięcioleciu (1960—1970) badania nad historią mechaniki w dużej mierze uwarunkowane były rozwojem współczesnej rewolucji naukowo-technicznej. Zwrócono szczególną uwagę na rozpracowanie specjalnych zagadnień w mechanic, historię tej nauki XIX i XX w., teorię prognozowania. Z większych prac opublikowano m.in. *Razwitiye miechaniki w SSSR* (1967) oraz pierwszy tom czterotomowej monografii *Miechanika w SSSR za 50 let* (1968). W 1971 r. ukazała się *Istorija miechaniki*, obejmująca okres do końca XVIII w. W niedalekiej przyszłości będzie opublikowana *Istorija miechaniki*, która obejmie okres od końca XVIII w. do połowy wieku XX.

Pawieł Kudriawcew, profesor Tambowskiego Instytutu Pedagogicznego, w artykule *Razwitiye sowietskoj istorii fiziki* wydzielił następujące cztery etapy rozwoju tej nauki: 1. Okres powstawania (1918—1924), w którym historią fizyki zajmowało się wielu wybitnych fizyków i przyrodnawców radzieckich; 2. Okres dalszego rozwoju radzieckiej fizyki, przypadający na lata 1925—1941, charakteryzuje się on nagromadzeniem doświadczeń i opracowaniem metodologicznych zasad marksistowskiej historii nauki. Historycznymi problemami w tym okresie zajmowali się fizycy — członkowie Akademii ZSRR: A. F. Joffe, L. I. Mandelsztam, S. I. Wawilow, W. F. Mitkiewicz, D. S. Roźdestwieński. Dla radzieckiej historii fizyki, szczególne zasługi położył Wawilow, autor m.in. kilku prac o Newtonie; 3. Okres (1946—1960) charakteryzuje się intensywną pracą nad dziejami fizyki ojczystej, którymi zajmują

¹ Por. recenzję tej pracy w przekładzie polskim w nrze 1/1971 „Kwartalnika”, s. 128—130.

² *Istorija otieczestwiennoj matematiki*. T. 1—4. Kijew 1966—1970. Zob. recenzję dwóch pierwszych tomów w nrze 1/1970 „Kwartalnika”, s. 154—156. Za dzieło to autorzy otrzymali od Międzynarodowej Akademii Historii Nauki medal Aleksandra Koyrégo.

się uczeni z Instytutu Historii Przyrodoznawstwa i Techniki, z katedry historii fizyki Uniwersytetu Moskiewskiego i innych instytucji naukowych. Historią fizyki powszechnej zajmowali się m.in.: W. P. Zubow, O. A. Starosielska-Nikitina, T. P. Kra-wiec; 4. W ostatnim okresie, współczesnym, uwagę historyków przykuwa historia fizyki XX w., ewolucja podstawowych teorii i praw fizycznych. Rozwijają się wewnętrzne i międzynarodowe kontakty radzieckich historyków fizyki. Z publikacji tego okresu można wymienić dwutomową *Razwitiije fiziki w SSSR za 50 let* (1967) oraz dwa tomy *Razwitiije fiziki w Rossii* (1970).

Aleksander Makarienija, dyrektor Muzeum-Archiwum Mendelejewa przy Uniwersytecie Leningradzkim snuje rozważania o wkładzie uczonych radzieckich w historię chemii (*Wkład sowieckich uczonych w istoriju chimii*). Podobnie jak autorzy artykułów poświęconych historii innych dziedzin, Makarienija dzieli rozwój badań nad historią chemii na trzy etapy: 1. Od 1917 do 1941, badania prowadzone były wtedy w ramach tradycyjnych kierunków (szkice z historii wybranych gałęzi chemii, biografie uczonych itd.); 2. W drugim okresie (1944—1965) wydano mnóstwo prac zawierających materiały archiwalne; 3. W trzecim okresie, od 1965 r. do czasów obecnych, kontynuowana jest praca nad naukowymi spuściznami wybitnych uczonych, wydawanie ich prac i biografii oraz badanie historii poszczególnych dziedzin chemii.

Kolejny artykuł Diemjana Gordiejewa, kierownika Gabinetu Historii Nauk Geologicznych w Uniwersytecie Moskiewskim, dotyczy radzieckiej historii geologii (*Istoriko-geologiczeskije issledowanija*). W artykule tym ukazano główne kierunki badań w tym zakresie. W ZSRR literatura z historii geologii jest bardzo obfita, dotyczy ona zarówno historii geologii ZSRR, ogólnej historii geologii oraz historii petrografii, mineralogii, litologii i innych nauk geologicznych oraz problemów kompleksowych, jak np.: historii badań nad czwartorzędem czy antropogenezą. Ważnym rozdziałem prac radzieckich historyków geologii, stają się studia dotyczące periodyzacji historii geologii i wyjaśniania wewnętrznych i zewnętrznych czynników jej rozwoju.

Ilja Amlinski, kierownik katedry biologii i genetyki ogólnej Moskiewskiego Instytutu Medycznego, opisuje rozwój historii biologii w ZSRR (*Niekotoryje czerty razwitiija istorii biologii w SSSR*). Większość prac radzieckich historyków biologii poświęcono ogólnej historii światowej, rosyjskiej i radzieckiej biologii, a także poszczególnym naukom biologicznym: paleontologii, anatomii porównawczej, embriologii, cytologii, fizjologii, antropologii i innym. W ostatnich dziesięciu latach zebrano wiele materiałów o działalności naukowej rosyjskich przyrodników, co pozwoliło głębiej zapoznać się z rozwojem pojęć o przyrodzie żywej w XI—XVII wiekach. Znaczny był wkład uczonych radzieckich w opracowanie historii idei ewolucji, zarówno w okresie przeddarwinowskim, jak i po Darwinie. W ZSRR m.in. wydano w 9 tomach dzieła Darwina, które opatrzone wnikliwymi komentarzami naukowymi. Wydano także dzieła innych klasyków jak: Wolfa, Lamarcka, Goethego, Mendla, Baera.

Wsiewołod Ostolski i Arsienij Parchomienko przedstawili podstawowe kierunki badań w zakresie historii techniki (*Osnownyje naprawlenija issledowanij po istorii tiechniki*) zaś Semen Szuchardin i Aleksandr Kuzin ukazują radzieckie badania nad współczesną rewolucją naukowo-techniczną (*Issledowanija po problemie tiechniczeskoj riewoluciji*).

Eduard Mirski z Instytutu Historii Przyrodoznawstwa i Techniki, naszkicował historię, problemy i perspektywy naukoznawstwa w ZSRR (*Naukowiedienije w SSSR. Istorija, problemy, pierspiektiwyy*). Z artykułu dowiadujemy się, że już przed II wojną światową w Związku Radzieckim szeroko badane były problemy organizacji pracy naukowej oraz społeczne i ekonomiczne zastosowanie rezultatów

naukowych. Współczesne radzieckie naukoznawstwo stało się dyscypliną naukową, związaną z tradycyjnymi naukami: filozofią, socjologią, ekonomiką, psychologią i innymi, odróżniając się od nich całościowym podejściem do przedmiotu badania i swoistością przemyśleń teoretycznych. W artykule podano przegląd radzieckich badań naukoznawczych poświęconych problemom organizacji nauki, formalnej i nieformalnej strukturze zespołów naukowych, społeczno-psychologicznym problemom twórczości naukowej itp.

Naum Rodnyj jest autorem artykułu *Naucznyje biografii kak žanr istoriografii nauki*. Przedstawia w nim różne stanowiska uczonych wobec tego rodzaju piśmiennictwa historycznego i stara się przeciwstawić zwolennikom tzw. anonimowej historii nauki. Wyróżnia charakterystyczne typy biografii naukowych, zwraca uwagę na ogromną rolę analizy historyczno-naukowej w opracowaniach biograficznych.

W dziale *Jubileuszowe daty* znajduje się 5 artykułów tzw. rocznicowych. Jurij Biełyj omawia działalność naukową Johanna Keplera (*Johann Kepler K. 400-letiju so dnja roźdienia*), zaś 100 rocznicę urodzin Ernesta Rutherforda „Woprosy” uczciły opublikowaniem jego wykładu, wygłoszonego w 1908 r. w Królewskiej Akademii Nauk w Sztokholmie, z okazji przyznania wielkiemu fizykowi nagrody Nobla (tytuł wykładu w oryg. ang.: *The chemical nature of α -particles from radioactive substances*). Pozostałe artykuły ukazały się w związku z 75 leciem odkrycia radioaktywności. Są to: M. Haissinskiego (Paryż), *Naczalnyj pieriod issledowanij w łaboratorii Kjuři* (1896—1918); Glenna T. Seaborga (laureata nagrody Nobla, Stany Zjednoczone), *Istorija transuranowych elementow i wzgljad na ich buduszczeje*; F. Flerowa, *Issledowanija radioaktiwnosti w Sowietskom Sojuzie*.

W dziale *Doniesień* Pierre Costabel omawia historię i współczesne problemy Międzynarodowej Akademii Historii Nauki, a Semen Płotkin i Ljubow Kaminer przedstawiają historię 12 Międzynarodowych Kongresów Historii Nauki, zwracając szczególną uwagę na udział radzieckich uczonych w pracach kongresowych. Inne artykuły tego działu dotyczą: XIII Międzynarodowego Kongresu Nauk Historycznych (A. Protopopow); badań w zakresie historii nauki i techniki w Bułgarii (M. Conew), działalności historyczno-naukowych instytucji w PRL w latach 1952—1969 (Z. Skubała-Tokarska) i badań w dziedzinie historii nauki i techniki na Węgrzech (Y. Zemplén, G. Biró, G. Palló).

Numer kongresowy „Woprosów” zamyka starannie zestawiona bibliografia historii przyrodznawstwa i techniki. Jest to bibliografia selekcyjna, rejestruje jedynie najważniejszą literaturę, opublikowaną w ZSRR w latach 1917—1970³. W układzie klasowym zawarto tutaj blisko 1000 pozycji bibliograficznych.

Kongresowy numer „Woprosów”, jak można się było zorientować z przedstawionej treści, prezentuje się bardzo okazale. Większość artykułów jest interesująca nie tylko dla czytelnika radzieckiego. Dobór prac tutaj zamieszczonych szedł w kierunku przedstawienia całokształtu badań radzieckich nad historią nauki i techniki. Zamierzenie to zostało, jak mierniam, całkowicie zrealizowane. Szkoda, że nasz „Kwartalnik” nie zdobył się dotychczas na podobne przedstawienie stanu i dorobku historii nauki polskiej. Okazją, i to bardzo ładną, był obradujący w Polsce XI Międzynarodowy Kongres Historii Nauki. Przedstawienie w „Kwartalniku” dorobku historii zoologii, farmacji i botaniki, w Polsce Ludowej (z okazji 25 lecia), to tylko niewielki fragment całości. Niewykorzystaną także okazją było 50-lecie odzyskania niepodległości. Ale czy musimy czekać do następnej okazji lub okrągłej rocznicy?

Jerzy Rózewicz

³ Podstawową bibliografią z zakresu historii nauki radzieckiej jest *Istorija jestiestwoznania w SSSR. 1917—1956*. T. 1—3. Moskwa 1949—1963.